

mišljenja i komentari

Ocjenjivanje

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

“U ovim krajevima”, nagne se vojskovođa nad kartu i upre prstom poviše Jadrana, “ljudski život ne znači ništa.” “Ako zaista hoćete nešto postići onda za svakog ubijenog Nijemca trebate ubiti ne jednog, nego deset, stotinu talaca.” Tako govoraše Hitler.

I imade pravo.

Sad će se čitatelj zgroziti i reći da opravdavam ratni zločin i ratnog zločinca. Da opravdavam Kragujevac i Lidice. Da konačno opravdavam i Lovreć, gdje je moj djed glavom platio nečiju tuđu smjlost. Ne, nije mi ni na kraj pameti da potičem simpatije prema ubojicama svoga djeda: hoću samo reći da se u ovoj zemlji ništa ne smatra ozbiljnim. Tek kad netko nekog ubije, onda se počinje misliti o problemima. Prije ne.

Te mi misli stadoše padati na pamet nakon još jednog zamornog sjedenja na sjednici znanstvenog vijeća u kojem saznadoh za odluku našeg ministarstva da će – po novom – voditelji i mentori ocjenjivati svoje suradnike, a suradnici svoje mentore. A opravdanje za to je (uz Bolognu) da su negdje – vele – odnosi studenta i mentora došli do noža. Valjda je netko nekoga htio ubiti. Ipak nije – jer sigurno bi se za to iz novina saznalo.

Problem nije lak i nije rijedak. Znam slučaj kada je mentor uzeo (“na čitanje”) studentu rukopis disertacije i objavio ga pod svojim imenom, pa je tako student ostao i bez doktorata i bez publikacije. Kako je to bila disertacija iz područja psihijatrije, doktorand je imao divnu priliku da na sebi iskuša suvremene metode psihijatrijskog (samo)liječenja. No ima i drugih slučajeva. Primjerice kada student objavi radove na temelju svoje disertacije, a mentora ne stavi ni u zahvalu, a kamoli kao koautora. Ni tu se ništa ne može učiniti. Ako se buniš, ako se ljutiš, onda se kaže da se ne slažete, da ste teške i prijeke naravi i da će – po običaju – vrijeme sve riješiti. Kao da je riječ o bračnoj svađi, koja – zna se – prestaje u krevetu.

A stvar je mnogo dublja. Malo ćemo je bolje razumjeti ako kažemo, kako se često čuje, da neki naši znanstvenici nisu dobri mentori, ili – oštrije – da mnogi nisu kvalificirani za taj posao. Slično bi se moglo reći i za znanstvene novake. A ipak, formalno je sve u redu.

Jer mentor ne može biti bilo tko. Mora napraviti doktorat i još biti izabran u znanstveno zvanje s ne znam kolikim brojem znanstvenih radova. Ni doktorand ne može biti bilo tko. I on mora imati iskustvo u znanstvenom radu, a prije svega vrlo visok prosjek ocjena (“sve pet”) na dodiplomskom studiju.

I dok prosjeci ocjena rastu, a znanstveni se radovi gomilaju, znanje i profesionalna sposobnost opada. Čovjek ima deset, dvadeset znanstvenih radova, u nekima je i prvi autor. No koliko je taj čovjek sposoban da učini bilo što samostalno? Koliko je sposoban da sam postavi i riješi neki problem? To ne vrijedi samo za studenta, vrijedi i za njegova mentora. I kako će sad čovjek, mentor, koji ne zna voditi ni sam sebe, voditi nekog drugog? I onda nastaju trzavice. Novak se ne može ni na koga osloniti, a mentor pak očekuje da će student riješiti problem koji je i za njega (mentora) pretežak. Na kraju novak ostaje prepušten sam sebi, a kako nije navikao sam raditi (jer je dosad napredovao više zbog “uslužnosti” nego zbog sposobnosti), posao propada. A kad kola stanu kliziti nizbrdo svatko u drugome traži krivca.

U civiliziranom svijetu stvar bi se riješila tako da student potraži drugog mentora ili da mentor potraži drugog studenta. Ako je pak riječ o prijeveri, onda je za to nadležan sud ili, prije suda, stegovno povjerenstvo na sveučilištu. No u nas je to – naravno – iluzija. Premala smo mi sredina da bi se moglo po volji birati novake i mentore. Sudski pak sporovi traju desetljećima. Nešto poput fakultetskog stegovnog povjerenstva ne postoji, a da postoji tko zna kako bi sudilo. Zato se – kako bi se pokazalo da se nešto ipak čini – uvodi ovakvo ocjenjivanje.

Čak da netko te ocjene čita, kakva korist od toga? I može li postupak zaista ostati u tajnosti? Zar nije moguće pretpostaviti kako će mentor inzistirati da vidi što novak o njemu piše, prije nego pismo (“tajno”) pošalje u ministarstvo? Što će pak misliti novak o svom mentoru ako ovaj nema petlje da mu u lice kaže što misli o njemu i njegovu poslu, nego se služi anonimnim prijavama protiv njega? Rezultat svega: umjesto da se uvede red, još će se više podmetati, olajavati, tračati. Sve dok netko nekog ne ubije – ako bi i to pomoglo.